

Rozdział I

Walne zgromadzenie jako organ spółki akcyjnej

W ciągu kilkuset lat rozwoju spółek akcyjnych¹ wykształciły się jej cechy charakterystyczne odróżniające nie tylko od innych podmiotów, takich jak fundacje, stowarzyszenia, przedsiębiorstwa państwowe czy spółdzielnie, ale także od innych rodzajów spółek. Jednocześnie spółka akcyjna jest jedną z podstawowych form prowadzenia działalności gospodarczej zwłaszcza na dużej skali tak w Polsce, jak i na świecie. Co więcej, ustawodawstwo wielu państw, w tym polskie, nakazuje prowadzenie określonej działalności wyłącznie w formie spółki akcyjnej (np. giełda papierów wartościowych może być prowadzona tylko przez spółkę akcyjną) albo jako forma alternatywna (np. bank może funkcjonować jako spółka akcyjna, ale też jako bank spółdzielczy lub państwowy).

Do podstawowych cech spółki akcyjnej należy przede wszystkim wyodrębnienie stałego kapitału zakładowego, brak – co do zasady – ograniczeń dotyczących składu osobowego udziałowców, możliwość anonimowości udziałowców, ograniczenie ich odpowiedzialności za działalność spółki do wysokości wniesionego wkładu, a także posiadanie osobowości prawnej.

Spółka akcyjna jako osoba prawna działa – zgodnie z art. 38 k.c. – przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i opartym na niej statucie. Jak pisze S. Grzybowski², według art. 38 k.c. realizującego teorię organów, działa nie organ

¹ Taką pierwszą prąpką akcyjną była, powstała w Holandii w 1602 r., Kompania Wschodnio-indyjska. Szerzej na temat historii spółek akcyjnych: R. Czerniawski, A. Rapacka, *Pomiędzy prawem a finansami. Poradnik członka rady nadzorczej*, Warszawa 2007, s. 15–36.

² S. Grzybowski (w:) *System prawa cywilnego*, t. 1, *Część ogólna*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, s. 364–365.

osoby prawnej, lecz sama osoba przez ten organ, a oświadczenie woli składane przez organ jest uważane za oświadczenie woli tej osoby prawnej. Organ jej nie mówi zatem „ja chcę”, lecz „osoba prawna, której jestem organem, chce”. W rzeczywistości jednak, zdaniem A. Opalskiego³, działania organu są przypisywane osobie prawnej w podobny sposób jak działania pełnomocnika. Konieczne jest występowanie:

- a) w imieniu reprezentowanego i
- b) w granicach umocowania.

Różnica dotyczy natomiast źródeł umocowania. Podstawą działań organu jest regulacja struktury organizacyjnej osoby prawnej, wynikająca z ustawy oraz aktów wewnętrznych, zwłaszcza statutu (art. 35 i 38 k.c.), podczas gdy pełnomocnik działa na podstawie „zewnętrznego” aktu umocowania, którego źródłem pierwotnie jest zawsze oświadczenie woli osoby prawnej, złożone przez jej organ. Nie stoi to jednak na przeszkodzie posiłkowemu stosowaniu przepisów o pełnomocnictwie do działań organów, zwłaszcza przyjęciu dopuszczalności następczego potwierdzenia przez osobę prawną czynności dokonanej przez jej organ bez umocowania albo z przekroczeniem umocowania (art. 103 k.c., stosowany *per analogiam*).

Wskazane wydaje się także zwrócenie uwagi na to, że organy spółki stanowią część struktury organizacyjnej spółki. Jako jej jednostka organizacyjna organ spółki nie dysponuje jednak podmiotowością prawną. Nie powołuje się (i nie odwołuje się) zarządu czy rady nadzorczej, ale członków zarządu lub rady nadzorczej.

1. | Obowiązkowy charakter

Kodeks spółek handlowych wymaga powołania i funkcjonowania w spółce akcyjnej trzech organów: zarządu, rady nadzorczej oraz walnego zgromadzenia. W spisie tym nie figuruje już komisja rewizyjna, która mogła być powoływana na podstawie przepisów Kodeksu handlowego. Dość nieostre rozgraniczenie jej kompetencji i kompetencji rady nadzorczej, przy szerszym ich zakresie tego drugiego organu, prowadziło do sporadycznego powoływania w spółkach komisji rewizyjnych. W tej sytuacji pominięcie ich w Kodeksie spółek handlowych stanowi faktycznie w dużym stopniu usankcjonowanie istniejącego stanu. Tym niemniej nie ma przeszkód, aby statut przewidywał funkcjonowanie komisji rewizyjnej czy innych organów spółki. Byłyby to jednak organy statutowe spółki, których kompetencje nie mogłyby naruszać ustawowo określonego zakresu właściwości innych organów spółki.

³ Pojęcie organu osoby prawnej, PiP 2009, z. 1, s. 1.

Przepisy Kodeksu spółek handlowych statuują obowiązek istnienia i działania wspomnianych trzech organów. Raz czynią to wprost („W spółce akcyjnej ustanawia się radę nadzorczą” – art. 381), innym razem pośrednio („Zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę” – art. 368 § 1 lub „Uchwały walnego zgromadzenia, poza innymi sprawami wymienionymi w niniejszym dziale lub w statucie, wymaga: (...)” – art. 393).

Bez właściwego funkcjonowania swoich organów spółka akcyjna nie może jednak działać, tzn. nie jest możliwe realizowanie celów, do czego została powołana. W pierwszej kolejności do zapewnienia właściwego funkcjonowania danego organu są uprawnione, a niekiedy także zobowiązane, inne organy spółki lub akcjonariusze. Przykładowo, przepis art. 383 § 2 k.s.h. wprost nakazuje radzie nadzorczej podjąć odpowiednie działania w celu dokonania zmiany w składzie zarządu, jeżeli członek zarządu nie może sprawować czynności.

Przepisy Kodeksu spółek handlowych, podobnie zresztą jak poprzednio Kodeksu handlowego, skonstruowane są na podstawie zasady samorządności spółki akcyjnej. Jednocześnie jednak, mając na uwadze z jednej strony bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, w tym interesy kontrahentów spółki, a z drugiej – ochronę interesów samych akcjonariuszy, w tym także ochronę interesu spółki, w sytuacji gdy jej organ działa wbrew niemu, ustawodawca przewidział możliwość podjęcia kroków mających na celu wyeliminowanie takiego stanu. Dotyczy to zresztą nie tylko spółek akcyjnych, ale wszystkich osób prawnych. Zgodnie z art. 42 § 1 k.c., jeżeli osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, sąd ustanawia dla niej kuratora. Należy tu podkreślić, że kuratora ustanawia się nie w celu zastępowania tego czy innego organu w tym przypadku spółki akcyjnej, ale w celu doprowadzenia do jej właściwego działania. Jego zadaniem nie jest np. reprezentowanie spraw spółki czy uchwalanie absolutorium dla zarządu, ale doprowadzenie do powołania organów spółki. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2004 r.⁴:

„Kurator spółki akcyjnej ustanowiony w celu powołania jej organów nie ma uprawnienia do powołania zarządu i nie zastępuje walnego zgromadzenia ani rady nadzorczej tej spółki”.

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że:

„(...) warunkiem ustanowienia kuratora jest niemożność prowadzenia spraw spółki z braku powołanych do tego organów (art. 42 § 1 k.c.),

⁴ III CK 249/03, OSNC 2005, nr 5, poz. 87; Biul.SN 2004, nr 11, s. 9; Monitor Prawniczy 2005, nr 9, s. 454.

a stan taki nie zachodzi w razie braku zarządu, przy istnieniu pozostałych organów przewidzianych w art. 368 § 4 k.s.h., ponieważ mogą one zarząd powołać w zwykłym trybie. Dlatego hipoteza art. 42 § 1 k.c. jest spełniona dopiero wówczas, gdy nie ma organów ustawowych (statutowych) zdolnych do powołania zarządu. Przyznanie kuratorowi w takiej jednak sytuacji wszystkich zwykłych funkcji organu zarządzającego oznaczałoby reaktywowanie spółki w ułomnym kształcie. Powyższe wywody prowadzą do wniosku, że art. 42 § 2 k.c. określa kompetencje kuratora do czynności w nim wskazanych z podkreśleniem niezwłoczności wyrażającej *rationem legis* unormowania. Ingerencja państwa w sprawy podmiotu prawa prywatnego jest usprawiedliwiona koniecznością ochrony praw majątkowych, takich jak własność i inne prawa (art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji). Doznawałaby ona uszczerbku, gdyby majątek osoby prawnej był pozbawiony zarządu w ogóle albo gdyby cała jej działalność została oddana kuratorowi podlegającemu tylko nadzorowi sądu opiekuńczego, którego zadania jako organu wymiaru sprawiedliwości nie są ukierunkowane na pełnienie funkcji organów osób prawnych, lecz na ochronę praw jednostki. (...).

Oprócz kuratora ustanawianego na mocy powołanych powyżej przepisów Kodeksu cywilnego, możliwe jest też pojawienie się kuratora powołanego na podstawie przepisów ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym. Zgodnie bowiem z jej art. 24, w razie stwierdzenia, że wniosek o wpis do Rejestru lub dokumenty, których złożenie jest obowiązkowe, nie zostały złożone pomimo upływu terminu, sąd rejestrowy wzywa obowiązanych (a obowiązek taki co do zasady ciąży na zarządzie) do ich złożenia, wyznaczając dodatkowy 7-dniowy termin. W razie niewykonania obowiązków w tym terminie, sąd rejestrowy nakłada grzywnę na obowiązanych, którą może ponawiać. Jeżeli i to nie skutkuje, tj. osoba prawna wpisana do rejestru przedsiębiorców nie wykonuje obowiązków, sąd rejestrowy może (art. 26) ustanowić dla niej kuratora na okres nieprzekraczający – co do zasady – roku. Tak ustanowiony „kurator rejestrowy” jest obowiązany do niezwłocznego przeprowadzenia czynności wymaganych do wyboru lub powołania władz osoby prawnej. Może podjąć czynności zmierzające do likwidacji osoby prawnej, jeżeli nie dojdzie do wyboru lub powołania jej władz w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia kuratora albo wybrane lub powołane władze nie wykonują obowiązków określonych w ustawie. „Kurator rejestrowy” może także wystąpić do sądu rejestrowego o rozwiązanie osoby prawnej oraz ustanowienie likwidatora z powodu braku jej władz lub z innej ważnej przyczyny, jeśli wskazane powyżej czynności nie doprowadzą do rozwiązania osoby prawnej i wszczęcia likwidacji. Nadto, jeżeli kurator „rejestrowy” przy wykonywaniu swych czynności stwierdzi, że istnieją przesłanki zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości

osoby prawnej, dla której został ustanowiony, może zgłosić taki wniosek właściwemu sądowi.

Powołanie kuratora jest też możliwe, gdy w sporze dotyczącym uchylecia lub stwierdzenia nieważności uchwały walnego zgromadzenia zarząd nie może działać za spółkę, a brak jest uchwały walnego zgromadzenia o ustanowieniu pełnomocnika. W takiej sytuacji sąd właściwy do rozstrzygnięcia powództwa wyznacza kuratora spółki (art. 426 k.s.h.). Kodeks spółek handlowych nie rozstrzyga, czy także zarząd powinien reprezentować spółkę w sytuacji, gdy uchwała została zaskarżona przez jednego lub więcej członków zarządu. Jeżeli nawet członkowie zarządu, którzy nie zaskarżyli uchwały, umocowani są do reprezentowania spółki, wydaje się to niewskazane i właściwe byłoby wtedy także zwrócenie się do sądu o ustanowienie kuratora lub zwołanie nadzwyczajnego walnego zgromadzenia.

Jedną z podstawowych zasad funkcjonowania organów spółki akcyjnej jest bowiem zasada kolegalności. Co do zasady organy spółki akcyjnej mają charakter kolegalny. Zawsze organem kolegalnym jest rada nadzorcza, która musi się składać z co najmniej trzech (a w spółkach publicznych pięciu) członków – art. 385 § 1 k.s.h. Jednoosobowy może być natomiast zarząd („Zarząd składa się z jednego albo większej liczby członków” – art. 368 § 2 k.s.h.) oraz walne zgromadzenie („W spółce jednoosobowej jedyny akcjonariusz wykonuje wszystkie uprawnienia walnego zgromadzenia” – art. 303 § 1 k.s.h.). Spółka jednoosobowa jest jednak wyjątkiem od zasady, bowiem istotą pojęcia spółki jest współdziałanie wspólników. W konsekwencji zatem, walne zgromadzenie jest z zasady organem zbiorowym, a sytuacja, w której jest to organ jednoosobowy, jest szczególna. Teoretycznie także w przypadku wielości akcjonariuszy w walnym zgromadzeniu może uczestniczyć tylko jeden akcjonariusz. Nie będzie to jednak walne zgromadzenie spółki jednoosobowej, lecz walne zgromadzenie z udziałem jednego akcjonariusza i jeżeli zostało ono prawidłowo zwołane, ważne będą wszystkie podjęte na nim głosem czy głosami jednego akcjonariusza uchwały⁵.

2. | Zakres kompetencji

Organy spółki akcyjnej nie są sobie hierarchicznie podporządkowane. Wprawdzie Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. – Prawo o spółkach akcyjnych⁶ w art. 49 stwierdzało *expressis verbis*, że: „Walne zgroma-

⁵ „Jeżeli przepisy niniejszego działu lub statutu nie stanowią inaczej, walne zgromadzenie jest ważne bez względu na liczbę reprezentowanych na nim akcji” – art. 408 § 1 k.s.h.

⁶ Dz. U. Nr 39, poz. 383 z późn. zm.

denie akcjonariuszów jest naczelną władzą spółki akcyjnej”, jednakże nie pojawiło się ono już ani w Kodeksie handlowym, ani w Kodeksie spółek handlowych. Na brak elementu podległości wskazuje zresztą jednoznacznie art. 375¹ k.s.h., zgodnie z którym walne zgromadzenie i rada nadzorcza nie mogą wydawać zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki.

O znaczeniu danego organu można zatem mówić przede wszystkim w kontekście wagi spraw, jakie ustawodawca przekazał do jego wyłącznej kompetencji. Podejmowanie decyzji w zasadniczych dla spółki sprawach należy do właściwości walnego zgromadzenia, podczas gdy wykonywanie czynności kontrolno-nadzorczych wchodzi w skład uprawnień rady nadzorczej. Zadaniem zarządu jest natomiast prowadzenie spraw spółki i reprezentowanie jej na zewnątrz, a w pewnym zakresie wykonywanie uchwał walnego zgromadzenia (np. o podziale zysku) czy rady nadzorczej (np. o wyborze biegłego rewidenta).

Tym samym, co do zasady, ani rada nadzorcza nie jest organem wyższego stopnia wobec zarządu, ani walne zgromadzenie wobec rady nadzorczej. Wyjątkowo tylko pojawia się w Kodeksie spółek handlowych element podporządkowania, ale jest to wyraźnie wskazane i ograniczone do sytuacji szczególnych, kiedy zarząd może odwołać się do walnego zgromadzenia od uchwały rady nadzorczej. Artykuł 384 k.s.h. przewiduje, że statut może rozszerzyć uprawnienia rady nadzorczej, a w szczególności przewidywać, że zarząd jest obowiązany uzyskać zgodę rady nadzorczej przed dokonaniem określonych w statucie czynności. Jeżeli rada nadzorcza nie wyrazi zgody na dokonanie określonej czynności, zarząd może zwrócić się do walnego zgromadzenia, aby powzięło uchwałę udzielającą zgody na dokonanie tej czynności. Należy mieć to na uwadze także regulacje zawarte w art. 17 k.s.h., w myśl których o ile do dokonania czynności prawnej przez spółkę ustawa wymaga uchwały walnego zgromadzenia bądź rady nadzorczej, o tyle czynność prawna dokonana bez wymaganej uchwały jest nieważna.

Zarówno zarząd, rada nadzorcza, jak i walne zgromadzenie jako organy osoby prawnej o charakterze zbiorowym działając za spółkę w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie (art. 38 k.c.)⁷ mogą dokonywać czynności prawnych składając oświadczenia woli w formie uchwały⁸. Należy jednak mieć

⁷ A. Klein, *Charakter prawny organów osób prawnych (w:) Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego*, pod red. J. Błęzyńskiego, J. Rajskiego, Warszawa 1985, s. 121–137.

⁸ „I. Uchwała walnego zgromadzenia akcjonariuszy (jako kolektywnego organu osoby prawnej) jest czynnością prawną, która dochodzi do skutku w procedurze głosowania nad przedłożonym akcjonariuszom wnioskiem (oddanie poszczególnego głosu jest oświadczeniem woli akcjonariusza). Przy dokonywaniu ocen prawnych takiej uchwały jest zatem dopuszczalne stosowanie przepisów k.c. regulujących czynności prawne, m.in. przepisu art. 58 § 3 k.c. dotyczącego częściowej nieważności

na uwadze, że nie każda uchwała będzie stanowiła oświadczenie woli. Oświadczeniem woli w rozumieniu prawa cywilnego będzie tylko taki przejaw woli, który wyraża w sposób dostateczny zamiar wywołania skutku prawnego w postaci ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku prawnego⁹. Nie będzie zatem oświadczeniem woli np. uchwała rady nadzorczej zawierająca podziękowanie odchodzącemu prezesowi zarządu. Jednocześnie, ponieważ organ zbiorowy może wyrażać swoją wolę wyłącznie w formie uchwały, każde jego oświadczenie woli może mieć tylko formę uchwały.

O tym, jakie są kompetencje danego organu spółki, decyduje w pierwszej kolejności ustawa, a następnie postanowienia statutu oraz regulaminu.

Jak już wspomniano, stanowienie o najważniejszych sprawach spółki akcyjnej Kodeks spółek handlowych zastrzega do właściwości walnego zgromadzenia. Ustawodawca rozróżnił przy tym zwyczajne i nadzwyczajne walne zgromadzenie. Kodeks spółek handlowych wymaga (art. 395 § 1, 2 i 5), aby zwyczajne walne zgromadzenie odbyło się w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego, a przedmiotem obrad zwyczajnego walnego zgromadzenia powinno być:

- 1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy;
- 2) powzięcie uchwały o podziale zysku albo o pokryciu straty;
- 3) udzielenie członkom organów spółki absolutorium z wykonania przez nich obowiązków.

Z kolei ustawa o rachunkowości¹⁰ nakazuje włączyć do porządku obrad zwyczajnego walnego zgromadzenia spółki akcyjnej następujące punkty:

- 1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki (art. 49 ust. 1, art. 52 ust. 1, art. 53 ust. 1 w zw. z art. 393 i art. 395 § 1 k.s.h.¹¹);

czynności prawnej. (...)" (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie, I ACr 87/96, Transformacje Prawa Prywatnego 2003, nr 2, s. 87).

⁹ Tak np. A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1977, s. 246.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694 z późn. zm.).

¹¹ „Art. 49. 1. W przypadku spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych, товариств ubezpieczeń wzajemnych, товариств reasekuracji wzajemnej, spółdzielni, przedsiębiorstw państwowych, kierownik jednostki sporządza, wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym, sprawozdanie z działalności jednostki”.

„Art. 52. 1. Kierownik jednostki zapewnia sporządzenie rocznego sprawozdania finansowego nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego i przedstawia je właściwym organom, zgodnie z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, postanowieniami statutu lub umowy.

2) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania finansowego grupy kapitałowej (art. 55 ust. 1 i 2, art. 63c, 68 w zw. z art. 395 § 5 k.s.h.¹²).

2. Sprawozdanie finansowe podpisuje – podając zarazem datę podpisu – osoba, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych, i kierownik jednostki, a jeżeli jednostką kieruje organ wieloosobowy – wszyscy członkowie tego organu. Odmowa podpisu wymaga pisemnego uzasadnienia dołączonego do sprawozdania finansowego.

Art. 53. 1. Roczne sprawozdanie finansowe jednostki, z zastrzeżeniem ust. 2b, podlega zatwierdzeniu przez organ zatwierdzający, nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego. Przed zatwierdzeniem roczne sprawozdanie finansowe jednostek, o których mowa w art. 64, podlega badaniu zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 7”.

„Art. 393. Uchwały walnego zgromadzenia, poza innymi sprawami wymienionymi w niniejszym dziale lub w statucie, wymaga:

1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenie absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków, (...)”

„Art. 395. § 1. Zwyczajne walne zgromadzenie powinno się odbyć w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego.

§ 2. Przedmiotem obrad zwyczajnego walnego zgromadzenia powinno być:

1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy,

2) powzięcie uchwały o podziale zysku albo o pokryciu straty,

3) udzielenie członkom organów spółki absolutorium z wykonania przez nich obowiązków”.

¹² „Art. 55. 1. Jednostka dominująca, mająca siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sporządza roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej, obejmujące dane jednostki dominującej i jednostek od niej zależnych wszystkich szczebli, bez względu na ich siedzibę, zestawione w taki sposób, jakby grupa kapitałowa stanowiła jedną jednostkę; sprawozdaniem tym obejmuje się również dane pozostałych jednostek podporządkowanych, zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

2. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe składa się z:

1) skonsolidowanego bilansu,

2) skonsolidowanego rachunku zysków i strat,

3) skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych,

4) zestawienia zmian w skonsolidowanym kapitale własnym,

5) informacji dodatkowej, obejmującej wprowadzenie do skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia.

Do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego dołącza się sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej, sporządzone odpowiednio według warunków, o których mowa w art. 49 ust. 2 i 3, z tym że w zakresie informacji określonych w art. 49 ust. 2 pkt 5 należy podać informacje o udziałach (akcjach) własnych posiadanych przez jednostkę dominującą, jednostki wchodzące w skład grupy kapitałowej oraz osoby działające w ich imieniu”.

„Art. 63c. 1. Sprawozdanie finansowe, o którym mowa w art. 55 ust. 1, sporządza się na ten sam dzień bilansowy i za ten sam rok obrotowy co sprawozdanie finansowe jednostki dominującej. Jeżeli ten sam dzień bilansowy nie może być przyjęty przez poszczególne jednostki grupy kapitałowej

Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje się natomiast w przypadkach określonych w dziale Kodeksu spółek handlowych odnoszącym się do spółek akcyjnych lub w statucie, a także gdy organy lub osoby uprawnione do zwoływania walnych zgromadzeń uznają to za wskazane (art. 398 k.s.h.).

Zakres spraw zastrzeżonych przez ustawodawcę do właściwości walnego zgromadzenia jest bardzo szeroki. Są to jego wyłączne kompetencje, których nie może przekazać innym organom spółki, chyba że przepis ustawy na to wyraźnie zezwala. Pamiętać jednak należy, że o ile zwyczajne walne zgromadzenie może zająć się każdą sprawą zastrzeżoną do właściwości walnego zgromadzenia, o tyle przedmiotem nadzwyczajnego walnego zgromadzenia nie mogą być sprawy, co do których ustanowiona została kompetencja zwyczajnego walnego zgromadzenia. Statut może ograniczyć kompetencje walnego zgromadzenia w stosunku do określonych w ustawie, jeżeli jej przepis wskazuje na możliwość odmiennego uregulowania w statucie. Nie ma natomiast formalnych ograniczeń co do rozszerzania kompetencji walnego zgromadzenia, jeśli nie narusza to innych przepisów bezwzględnie obowiązujących. Należy jednak mieć tu na uwadze także względy nieformalne, a przede wszystkim konieczność jasnego określenia zadań i odpo-

wej to konsolidacją można objąć sprawozdanie finansowe sporządzone za inny okres roczny niż rok obrotowy, pod warunkiem, że dzień bilansowy tych sprawozdań finansowych przypada nie wcześniej niż na 3 miesiące przed dniem bilansowym przyjętym dla grupy kapitałowej. Dotyczy to również sprawozdań finansowych jednostek, dla których stosuje się metodę praw własności.

2. Jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe, nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego, na który jednostka dominująca sporządza roczne sprawozdanie finansowe.

3. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe podpisuje kierownik jednostki dominującej oraz inne osoby odpowiedzialne za sporządzenie tego sprawozdania. Przepis art. 52 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

4. Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe podlega zatwierdzeniu przez organ zatwierdzający jednostki dominującej, nie później niż w ciągu 6 miesięcy od dnia bilansowego, na który należy sporządzić roczne sprawozdanie finansowe jednostki dominującej”.

„Art. 68. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółki akcyjne oraz spółdzielnie są obowiązane do udostępnienia wspólnikom, akcjonariuszom lub członkom rocznego sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności jednostki, a jeżeli sprawozdanie finansowe podlega obowiązkowi badania – także opinii wraz z raportem biegłego rewidenta – najpóźniej na 15 dni przed zgromadzeniem wspólników, walnym zgromadzeniem akcjonariuszy lub walnym zgromadzeniem członków albo przedstawicieli członków spółdzielni. Spółka akcyjna udostępnia ponadto akcjonariuszom sprawozdanie rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej albo organu administrującego”.

„Art. 395. § 5. Przedmiotem zwyczajnego walnego zgromadzenia może być również rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania finansowego grupy kapitałowej w rozumieniu przepisów o rachunkowości (...)”.

wiedzialności organów spółki, jak również podział zadań pomiędzy zarząd, radę nadzorczą i walne zgromadzenie. Poza tym, rozszerzanie zakresu właściwości organu co do zasady licznego, którego zwołanie i przeprowadzenie posiedzenia jest w znaczący sposób uwarunkowane przepisami proceduralnymi, miałoby niewątpliwie negatywny wpływ na sprawność procesów zarządzania spółką. To samo można powiedzieć o warunkach formalnych w postaci wprowadzania np. określonego kworum przy podejmowaniu uchwał we wszystkich czy tylko niektórych sprawach.

PRZYKŁAD

Przekonała się o tym m.in. spółka Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. Skarb Państwa sprzedając jej akcje nie dokonał właściwych realiom spółki giełdowej zmian w statucie i utrzymany został warunek ważności obrad walnego zgromadzenia w postaci reprezentowania na nim co najmniej 50% kapitału zakładowego. W przypadku gdy wszystkie akcje były własnością Skarbu Państwa, warunek ten nie był istotny. Po prywatyzacji spółki okazało się jednak, i to kilkakrotnie, że na walnych zgromadzeniach nie było wymaganego statutem kworum. Tym samym nie było możliwe podjęcie jakichkolwiek uchwał. Także uchwał o zmianie statutu obniżających ten 50% próg. Dopiero po wielu wysiłkach i upływie szeregu miesięcy udało się zgromadzić na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy reprezentujący co najmniej 50% kapitału zakładowego, co umożliwiło dokonanie właściwej zmiany statutu. Koszt bezmyślności i braku wyobraźni był jednak bardzo duży, bowiem przez pewien czas spowodował paraliż decyzyjny organu podejmującego zasadnicze dla spółki decyzje.

Do właściwości walnego zgromadzenia, oprócz spraw zastrzeżonych do kompetencji zwyczajnego walnego zgromadzenia należy według Kodeksu spółek handlowych w szczególności:

- podejmowanie postanowień dotyczących roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy zawiązaniu spółki lub sprawowaniu zarządu albo nadzoru (art. 393 k.s.h.);
- zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienie na nich ograniczonego prawa rzeczowego (art. 393 k.s.h.);
- nabycie i zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości, chyba że statut stanowi inaczej (art. 393 k.s.h.);

- emisja obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa i emisja warrantów subskrypcyjnych (art. 393 k.s.h.);
- nabycie własnych akcji, które mają być zaoferowane do nabycia pracownikom lub osobom, które były zatrudnione w spółce lub spółce z nią powiązanej przez okres co najmniej trzech lat (art. 393 k.s.h.);
- zawarcie umowy o nabycie dla spółki jakiegokolwiek mienia, za cenę przewyższającą jedną dziesiątą wpłaconego kapitału zakładowego, od założyciela lub akcjonariusza albo dla spółki lub spółdzielni zależnej od założyciela, akcjonariusza spółki, jak też od spółki dominującej albo spółki lub spółdzielni zależnej zawarte przed upływem dwóch lat od dnia zarejestrowania spółki (art. 394 § 1 k.s.h.);
- nabycia własnych akcji, które mają być zaoferowane do nabycia pracownikom lub osobom, które były zatrudnione w spółce lub w spółce z nią powiązanej przez okres co najmniej trzech lat (art. 362 § 1 pkt 2 k.s.h.);
- zawarcie przed upływem dwóch lat od dnia zarejestrowania spółki umowy o nabycie dla spółki jakiegokolwiek mienia, za cenę przewyższającą jedną dziesiątą wpłaconego kapitału zakładowego, od założyciela lub akcjonariusza albo dla spółki lub spółdzielni zależnej od założyciela lub akcjonariusza spółki (art. 394 k.s.h.). Dotyczy to także nabycia mienia od spółki dominującej albo spółki lub spółdzielni zależnej, a nie stosuje się do nabycia mienia na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, postępowaniu likwidacyjnym, upadłościowym i egzekucyjnym oraz do nabycia papierów wartościowych i towarów na rynku regulowanym;
- rozstrzyganie o użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego (art. 396 § 1 k.s.h.);
- podejmowanie uchwały dotyczącej dalszego istnienia spółki w sytuacji, gdy bilans sporządzony przez zarząd wykaże stratę przewyższającą sumę kapitałów zapasowego i rezerwowych oraz jedną trzecią kapitału zakładowego (art. 397 k.s.h.);
- zatwierdzanie czynności założycieli działających łącznie albo pełnomocnika ustanowionego jednomyślną uchwałą założycieli, którzy do chwili ustanowienia zarządu reprezentowali spółkę w organizacji (art. 323 § 2 i 3 k.s.h.);
- zatwierdzanie sprawozdania likwidacyjnego spółki w organizacji, jeżeli nie została ona zgłoszona do sądu rejestrowego w ustawowym terminie albo postanowienie sądu odmawiające rejestracji stało się prawomocne, a spółka w organizacji, nieposiadająca zarządu, nie jest w stanie dokonać niezwłocznie zwrotu wszystkich wniesionych wkładów lub pokryć w pełni wierzytelności osób trzecich (art. 326 k.s.h.);
- określanie terminów i wysokości wpłat na akcje, jeżeli nie wskazuje tego statut lub upoważnienie zarządu do ich określenia (art. 330 § 1 k.s.h.);

- wyrażanie zgody – o ile ustawa nie przewiduje inaczej – na zawarcie przez spółkę umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurentem, likwidatorem albo na rzecz którejkolwiek z tych osób. Podobnie zawarcie przez spółkę zależną tego typu umowy z członkiem zarządu, prokurentem lub likwidatorem spółki dominującej wymaga zgody rady nadzorczej spółki zależnej. Jeżeli spółka zależna nie ma rady nadzorczej, wymagana jest zgoda walnego zgromadzenia spółki dominującej (art. 15 § 1 k.s.h.);
- jeżeli statut tak przewiduje, wyrażanie zgody na wykonywanie przez zastawnika i użytkownika prawa głosu z akcji imiennej lub świadectwa tymczasowego, na której ustanowiono zastaw lub użytkowanie, jeżeli przewiduje to czynność prawna ustanawiająca ograniczone prawo rzeczowe, oraz gdy w księdze akcyjnej dokonano wzmianki o jego ustanowieniu i o upoważnieniu do wykonywania prawa głosu (art. 340 § 1 k.s.h.);
- określanie dnia dywidendy i terminu wypłaty dywidendy w spółce publicznej, a w innych spółkach – gdy statut upoważnia walne zgromadzenie do określenia dnia, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy (art. 348 k.s.h.);
- podejmowanie uchwały o umorzeniu akcji (art. 359 § 2 k.s.h.);
- odwoływanie i zawieszanie w czynnościach członka zarządu (art. 368 § 4 k.s.h.);
- upoważnianie rady nadzorczej do ustalenia, że wynagrodzenie członków zarządu obejmuje również prawo do określonego udziału w zysku rocznym spółki, który jest przeznaczony do podziału między akcjonariuszy (art. 378 § 2 k.s.h.);
- ustanawianie pełnomocnika do zawarcia umowy między spółką a członkiem zarządu, jak również w przypadku sporu z nim (art. 379 § 1 k.s.h.);
- jeżeli statut tak stanowi, wyrażanie zgody członkowi zarządu na zajmowanie się interesami konkurencyjnymi lub uczestniczenie w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki osobowej lub jako członek organu spółki kapitałowej bądź uczestniczenie w innej konkurencyjnej osobie prawnej jako członek organu. Dotyczy to także udziału w konkurencyjnej spółce kapitałowej, w przypadku posiadania w niej przez członka zarządu co najmniej 10% udziałów albo akcji bądź prawa do powołania co najmniej jednego członka zarządu (art. 380 § 1 k.s.h.);
- wyrażanie zgody na dokonanie określonej czynności, jeżeli statut przewiduje, że zarząd jest obowiązany uzyskać zgodę rady nadzorczej przed dokonaniem określonych w statucie czynności, a rada nie wyraziła zgody (art. 384 § 1 k.s.h.);

- powoływanie i odwoływanie członków rady nadzorczej (art. 385 § 1 k.s.h.);
- określanie wysokości wynagrodzenia (lub powierzenie tego uprawnienia radzie nadzorczej) członków rady nadzorczej, delegowanych do stałego indywidualnego wykonywania nadzoru (art. 390 § 3 k.s.h.);
- uchwalanie regulaminu rady nadzorczej (art. 391 § 3 k.s.h.);
- o ile nie określa tego statut, ustalanie wynagrodzenia członkom rady nadzorczej, w tym także w formie prawa udziału w zysku spółki za dany rok obrotowy, przeznaczonym do podziału między akcjonariuszy (art. 392 § 1 i 2 k.s.h.);
- rozstrzyganie o tym, czy koszty zwołania i odbycia nadzwyczajnego walnego zgromadzenia, zwołanego przez upoważnionych przez sąd akcjonariuszy, ma ponieść spółka (art. 401 § 2 k.s.h.);
- decydowanie o przymusowym wykupie akcji akcjonariuszy reprezentujących nie więcej niż 5% kapitału zakładowego (akcjonariusze mniejszościowi) przez nie więcej niż pięciu akcjonariuszy, posiadających łącznie nie mniej niż 95% kapitału zakładowego, z których każdy posiada nie mniej niż 5% kapitału zakładowego (art. 418 § 1 k.s.h.);
- rozstrzyganie o przymusowym odkupie akcji od akcjonariusza lub akcjonariuszy reprezentujących nie więcej niż 5% kapitału zakładowego przez nie więcej niż pięciu akcjonariuszy reprezentujących łącznie nie mniej niż 95% kapitału zakładowego, z których każdy posiada nie mniej niż 5% kapitału zakładowego (art. 418¹ § 1 k.s.h.);
- ustanawianie pełnomocnika pozwanej spółki w sporze dotyczącym uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwały walnego zgromadzenia (art. 426 § 1 k.s.h.);
- dokonywanie zmian w statucie (art. 430 § 1 k.s.h.);
- podwyższanie i obniżanie kapitału zakładowego (art. 431 i 455 k.s.h.);
- upoważnianie rady nadzorczej do ustalenia jednolitego tekstu zmienionego statutu lub wprowadzenia innych zmian o charakterze redakcyjnym określonych w uchwale zgromadzenia (art. 430 § 5 k.s.h.);
- ustalanie odmiennych, niż to przewiduje ustawa, zasad przydziału akcji w drugim terminie wykonywania prawa poboru (art. 435 § 3 k.s.h.);
- pozbawianie akcjonariuszy prawa poboru akcji w całości lub w części (art. 433 § 2 k.s.h.);
- upoważnianie zarządu do podwyższenia kapitału zakładowego w granicach kapitału docelowego (art. 445 § 1 k.s.h.);
- rozwiązanie spółki (art. 459 k.s.h.);
- zapobieżenie rozwiązaniu spółki (art. 460 § 1 k.s.h.);
- ustanawianie likwidatorów spółki, jeżeli statut nie stanowi odmiennie (art. 463 § 1 k.s.h.);

- zatwierdzanie bilansu otwarcia likwidacji, sprawozdań z działalności likwidatorów oraz sprawozdań finansowych (art. 467 § 1 i 2 k.s.h.);
- wyrażanie zgody na zbywanie przez likwidatorów nieruchomości z wolnej ręki (art. 468 § 1 k.s.h.);
- zgodnie z art. 476 § 1 k.s.h., zatwierdzanie sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający podział między akcjonariuszy majątku pozostałego po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli (sprawozdania likwidacyjnego);
- wyrażanie zgody na łączenie się spółek (art. 506 § 1 i 2 k.s.h.);
- wyrażanie zgody na podział spółki (art. 541 § 1 k.s.h.);
- wyrażanie zgody na przekształcenie spółki (art. 562 § 1 k.s.h.).

3. Funkcje walnego zgromadzenia

W literaturze¹³ zwraca się uwagę na funkcje, jakie wykonuje walne zgromadzenie. Jako organ spółki powołuje ono członków innych organów spółki, tj. rady nadzorczej, do której z kolei właściwość należy powoływanie członków zarządu. Jednakże zgodnie z art. 368 § 4 zd. drugie k.s.h., członek zarządu może być odwołany lub zawieszony w czynnościach także przez walne zgromadzenie. Statut nie może wyłączyć tego uprawnienia rady nadzorczej lub walnego zgromadzenia.

Walne zgromadzenie spełnia także funkcje kontrolne poprzez dysponowanie przez zwyczajne walne zgromadzenie (art. 395 § 2 k.s.h.) uprawnieniami udzielania członkom organów spółki absolutorium z wykonania przez nich obowiązków. Ustawa nie określa skutków udzielenia pokwitowania. Pokwitowanie nie oznacza jednak wygaśnięcia możliwości dochodzenia wobec członków danego organu naprawienia szkody wyrządzonej przez nich spółce. W myśl art. 487 k.s.h., w przypadku wytoczenia powództwa na podstawie art. 486 § 1 k.s.h. oraz w razie upadłości spółki osoby obowiązane do naprawienia szkody nie mogą powoływać się na uchwałę walnego zgromadzenia udzielającą im absolutorium. Artykuł 486 k.s.h. stanowi natomiast, że jeżeli spółka nie wytoczy powództwa o naprawienie wyrządzonej jej szkody w terminie roku od dnia ujawnienia czynu wyrządzającego szkodę, każdy akcjonariusz lub osoba, której służy inny tytuł uczestnictwa w zyskach lub podziale majątku, może wnieść pozew o naprawienie szkody wyrządzonej spółce.

Skutkiem nieudzielenia absolutorium jest zazwyczaj odwołanie wszystkich członków rady czy zarządu, których działalność została oceniona negatywnie przez zwyczajne walne zgromadzenie. Odwołanie nie następuje jednak automatycznie. Konieczna jest tu decyzja właściwego organu spółki lub podmiotu upraw-

¹³ Np. M. Engeleit, *Wirtualne walne zgromadzenie*, Warszawa 2005, s. 45 i n.

nionego do odwoływania członka czy członków danego organu, którego nie wiąże formalnie uchwała walnego zgromadzenia spółki, choć niewątpliwie uzasadnia taką ewentualną decyzję. Jak pisze M. Romanowski¹⁴:

„Zatwierdzenie sprawozdań nie «wymusza» udzielenia absolutorium, ale i odwrotnie, odmowa zatwierdzenia sprawozdań nie «wymusza» odmowy udzielenia absolutorium. Uchwały w tych sprawach, mimo niewątpliwego funkcjonalnego związku, są w pełni autonomiczne. Ewentualna rozbieżność ocen może mieć znaczenie przy podważaniu zasadności odmowy absolutorium w razie zatwierdzenia sprawozdań lub zasadności udzielenia absolutorium w razie odmowy zatwierdzenia sprawozdań. W takim przypadku z punktu widzenia procesowego szczególnie doniosła staje się rola uzasadnienia uchwały w sprawie absolutorium wyjaśniającego te rozbieżności”.

Jako organ spółki walne zgromadzenie ma też wpływ nie tyle na prowadzenie spraw spółki, co należy do kompetencji zarządu, ile na jej rozwój strategiczny. Chodzi tu przede wszystkim o to, że do kompetencji walnego zgromadzenia należy podejmowanie decyzji o podwyższeniu lub obniżeniu kapitału zakładowego czy o przekształceniu spółki. We właściwości walnego zgromadzenia znajduje się decydowanie o podziale zysku i jeżeli przykładowo walne zgromadzenie systematycznie nie przeznaczają poza obowiązkowymi odpisami żadnych kwot osiągniętego zysku na rozwój spółki, a tylko na wypłatę dywidendy, to jest to wprawdzie atrakcyjne dla akcjonariuszy uczestniczących w podziale zysku, ale jednocześnie zmusza zamierzającą rozwijać się spółkę do finansowania planowanych przedsięwzięć ze źródeł zewnętrznych, np. z kredytu bankowego, co zwiększa koszty, a tym samym obniża jej konkurencyjność.

Poza tym walne zgromadzenie jest też spotkaniem określonej grupy osób, z których każda zainwestowała w spółkę swój kapitał czy to w postaci pieniężnej, czy to rzeczowej. Każda osoba uprawniona do udziału w walnym zgromadzeniu może otrzymać od spółki z właściwym wyprzedzeniem czasowym odpowiedni zestaw dokumentów zawierających informacje dotyczące stanu jej spraw spółki, a samo spotkanie umożliwia wymianę poglądów zarówno pomiędzy akcjonariuszami, jak i członkami rady nadzorczej i zarządu spółki.

4. Źródła regulacji

Kodeks spółek handlowych nie jest jednak jedynym źródłem prawa obowiązującego spółki akcyjne, w tym jej organ, jakim jest walne zgromadzenie. Jest źródłem

¹⁴ *Absolutorium w spółce kapitałowej*, PPH 2002, nr 1, s. 21.

podstawowym, bowiem jego przepisy stosuje się do wszystkich spółek akcyjnych. Są jednak także ustawy regulujące odmiennie funkcjonowanie spółki akcyjnej w zależności np. od rodzaju prowadzonej działalności (np. w przypadku banków w formie spółki akcyjnej szczególne regulacje zawiera Prawo bankowe, a do funduszy inwestycyjnych odnoszą się przepisy zawarte w ustawie o funduszach inwestycyjnych). Inaczej regulowana jest także działalność spółki publicznej, a więc tej, w której co najmniej jedna akcja jest zdematerializowana w rozumieniu przepisów ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. W stosunku do niej stosuje się bowiem także przepisy przede wszystkim ustaw z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz o obrocie instrumentami finansowymi. Przykładowo, pierwsza ze wspomnianych ustaw przewiduje w art. 84 ust. 1, że na wniosek akcjonariusza lub akcjonariuszy spółki publicznej, posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów, walne zgromadzenie może podjąć uchwałę w sprawie zbadania przez biegłego, na koszt spółki, określonego zagadnienia związanego z utworzeniem spółki lub prowadzeniem jej spraw (rewident do spraw szczególnych). Akcjonariusze ci mogą w tym celu żądać zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia lub żądać umieszczenia sprawy podjęcia tej uchwały w porządku obrad najbliższego walnego zgromadzenia. Nie jest natomiast dopuszczalne powołanie rewidenta do spraw szczególnych w spółce niepublicznej. O ile jednak odmiennie regulacje dotyczące wyłącznie spółki publicznej stanowiły w Kodeksie spółek handlowych rzadkość (art. 328 § 6, art. 340 § 3, art. 348 § 3), odmiennie regulowały kwestie niemające znaczenia dla zasad funkcjonowania spółki, o tyle przepisy ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. faktycznie dokonują podziału spółek akcyjnych na niepubliczne i publiczne. Wprawdzie większość przepisów Kodeksu spółek handlowych odnosi się do obydwu rodzajów spółek akcyjnych, ale np. jedynie w spółkach publicznych dopuszczalne jest zwoływanie walnych zgromadzeń tylko poprzez ogłoszenie w internecie. Wyłącznie w akcyjnej spółce publicznej prawo uczestniczenia w walnym zgromadzeniu spółki publicznej mają osoby będące akcjonariuszami spółki na szesnaście dni przed datą walnego zgromadzenia (dzień rejestracji uczestnictwa w walnym zgromadzeniu), a akcjonariusz spółki publicznej może przenosić akcje w okresie między dniem rejestracji uczestnictwa w walnym zgromadzeniu a dniem zakończenia walnego zgromadzenia. Także tylko w spółce publicznej pełnomocnikiem na walnym zgromadzeniu spółki publicznej może być członek zarządu, członek rady nadzorczej, likwidator, pracownik spółki publicznej lub członek organów lub pracownik spółki lub spółdzielni zależnej od tej spółki, a obowiązany jest głosować zgodnie z instrukcjami udzielonymi przez akcjonariusza. Oprócz prawa stanowionego, regulacje dotyczące spółki zawarte są w *lex contractus*,

tj. w zawieranych umowach. Taką umową jest przede wszystkim statut spółki akcyjnej. Jego obligatoryjną zawartość określa art. 304 § 1 i 2 k.s.h. Swoboda umów jest jednak w przypadku statutu spółki akcyjnej ograniczona. Zgodnie bowiem z art. 304 § 3 i 4 k.s.h. statut może zawierać postanowienia odmienne niż przewiduje ustawa, jeżeli ustawa na to zezwala, a dodatkowe postanowienia, o ile z ustawy nie wynika, że przewiduje ona wyczerpujące uregulowanie albo że dodatkowe postanowienie statutu nie są sprzeczne z naturą spółki akcyjnej lub dobrymi obyczajami.

Statut może zawęzić kompetencje walnego zgromadzenia w stosunku do określonych w ustawie, jeżeli jej przepis wskazuje na możliwość odmiennego uregulowania w statucie. Nie ma natomiast formalnych ograniczeń co do rozszerzania kompetencji walnego zgromadzenia, jeśli nie narusza to innych przepisów bezwzględnie obowiązujących. Należy jednak mieć tu na uwadze także względy nieformalne, a przede wszystkim konieczność jasnego określenia zadań i odpowiedzialności organów spółki, jak również podział zadań pomiędzy zarząd, radę nadzorczą i walne zgromadzenie. Rozszerzenie kompetencji rady nadzorczej lub walnego zgromadzenia jest nie tylko swoistym wyrazem nieufności wobec tego organu, ale też wpływa na zakres odpowiedzialności członków zarządu, rozszerza natomiast zakres odpowiedzialności członków organu, którego uprawnienia zostały poszerzone.

PRZYKŁAD

O ile na przykład statut zawiera postanowienie, że zawarcie każdej umowy o wartości przekraczającej np. 1/3 kapitału zakładowego wymaga zgody rady nadzorczej, o tyle rozszerzeniu ulega też odpowiedzialność członków rady nadzorczej. Jeżeli bowiem umowa taka została zawarta wbrew postanowieniom statutu i spowodowała szkodę, to zgodnie z art. 483 § 1 k.s.h. członek rady nadzorczej odpowiada wobec spółki za tę szkodę jednakże nie ponosi winy. Nie wyłącza to jednak odpowiedzialności cywilnej członków zarządu, bowiem wyrażenie zgody nie jest przecież tożsame z nakazaniem dokonania danej czynności, a na dodatek – w myśl art. 375¹ k.s.h. – walne zgromadzenie i rada nadzorcza nie mogą wydawać zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki. Co więcej, można też mieć tu na uwadze odpowiedzialność karną zarówno członka rady nadzorczej, jak i członka zarządu na podstawie art. 585 k.s.h. lub art. 296 k.k.

Podobnie jak rada nadzorcza, walne zgromadzenie może dyskutować nad każdą sprawą związaną ze spółką i w formie uchwały wyrażać swoje stanowisko czy

oczekiwania. Uchwała taka może być adresowana wprost do zarządu czy rady nadzorczej. Organy te nie są jednak obowiązane do ich realizacji. Uchwały takie nie mają dla nich charakteru wiążącego. Członkowie rady czy zarządu powinni przedyskutować stanowisko walnego zgromadzenia, ale od nich samych wyłączenie zależy, czy je zaakceptują, czy też nie.

Walne zgromadzenie może, a nawet powinno uchwalić swój regulamin normując w nim te kwestie, które budziły wątpliwości, i te, które takie wątpliwości mogą budzić. Chodzi przede wszystkim o zapewnienie bezkonfliktowego procesu przygotowania i przebiegu walnego zgromadzenia. Regulamin walnego zgromadzenia powinien uszczegóławiać te kwestie natury przede wszystkim proceduralnej, które są uregulowane ogólnie lub fragmentarycznie w przepisach ustawy lub postanowieniach statutu. Chodzi tu o takie zagadnienia, jak dopuszczanie do udziału w obradach osób trzecich, np. dziennikarzy, nagrywanie audio lub wideo przebiegu obrad, sposób głosowania, czas wystąpień itd. Warto dodać, że o ile do dnia 3 sierpnia 2009 r. Kodeks spółek handlowych przewidywał funkcjonowanie regulaminów zarządu lub rady nadzorczej, o tyle nie występowało w nim pojęcie „regulaminu walnego zgromadzenia”. Dokonana zmiana ustawowa wprowadza do Kodeksu pojęcie „regulaminu walnego zgromadzenia”¹⁵, sankcjonując zatem stan faktyczny, chociaż i tak nie określa (poza jednym wyjątkiem) np. zakresu spraw, które mogą być unormowane w regulaminie walnego zgromadzenia. Samo pojęcie „regulaminu walnego zgromadzenia” można było jednak spotkać w orzecznictwie¹⁶. „Techniczna” forma i rola regulaminu wyborów do rady nadzorczej sprawia, że uchwała zgromadzenia mająca za przedmiot uchwalenie regulaminu nie może ingerować w prawa korporacyjne akcjonariuszy, ich zakres – czy to poprzez ich poszerzenie, czy to ograniczenie, nierówne traktowanie akcjonariuszy mniejszościowych w zakresie limitowania prawa głosu. W przeciwnym wypadku taka uchwała podlega dyspozycji art. 425 k.s.h. jako sprzeczna z przepisami prawa¹⁷. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny zaznaczył, że regulamin ze swej istoty ma charakter formalnej regulacji ustalającej sposób postępowania w jakiejś dziedzinie, zasady funkcjonowania danych organów, ich strukturę wewnętrzną. Usytuować go należy nie jako źródło prawa wewnętrznego, gdyż tym jest wyłącznie statut osoby prawnej, ale sformalizowane, bo przyjmujące postać uchwały regulacje, które nie mogą być sprzeczne ze

¹⁵ Np. „Art. 411¹ § 1. Akcjonariusz spółki publicznej może oddać głos na walnym zgromadzeniu drogą korespondencyjną, jeżeli przewiduje to regulamin walnego zgromadzenia”.

¹⁶ Np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2000 r., I CKN 450/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 170; Biul.SN 2000, nr 5, s. 14; Wokanda 2000, nr 6, s. 6; Monitor Prawniczy 2000, nr 7, s. 437; Prawo Gospodarcze 2001, nr 2, s. 7; Prokuratura i Prawo (wkładka) 2001, nr 4, s. 29 czy wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 grudnia 2005 r., I ACa 919/05, Apel. W-wa 2006, nr 3, poz. 30.

¹⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 lipca 2006 r., I ACa 404/06, LEX nr 269607.

statutem, wkraczać w ustawową materię regulacji statutowych, a przede wszystkim nie mogą być sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami. Stąd regulamin może regulować wyłącznie kwestie organizacyjne o charakterze „technicznym”, porządkowe bez wkraczania w sferę uprawnień materialnych akcjonariuszy. Ta „techniczna” forma i rola regulaminu sprawia, że uchwała zgromadzenia mająca za przedmiot uchwalenie regulaminu nie może ingerować w prawa korporacyjne akcjonariuszy, ich zakres czy to poprzez ich poszerzenie, czy to ograniczenie, nierówne traktowanie akcjonariuszy mniejszościowych w zakresie limitowania prawa głosu, a taki charakter miało postanowienie regulaminu objętego zaskarżoną uchwałą. Taka uchwała – jak trafnie uznał Sąd Apelacyjny – podlega dyspozycji art. 425 k.s.h. jako sprzeczna z przepisami prawa. Jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, nawet statut nie może pozbawić akcjonariusza uprawnienia wynikającego z prawa głosu np. poprzez postanowienie, że na walne zgromadzenie będą zaproszeni tylko akcjonariusze dysponujący oznaczoną liczbą akcji. Tym bardziej nie może tego uczynić „zwyczajna” uchwała walnego zgromadzenia przyjmująca regulamin, w którym prawo składania wniosków merytorycznych związanych z podejmowaną uchwałą, tu prawo zgłoszenia kandydatów na członka rady nadzorczej, przyznaje tylko niektórym akcjonariuszom dysponującym odpowiednią liczbą akcji, gdy tymczasem statut będący źródłem prawa wewnętrznego w spółce akcyjnej nie stwarza możliwości różnego traktowania akcjonariuszy ze względu na liczbę posiadanych głosów przy wyborze członków rady nadzorczej przez walne zgromadzenie.

5. Specyfika walnego zgromadzenia jako organu spółki

Walne zgromadzenie jest specyficznym organem spółki akcyjnej. W odróżnieniu bowiem od zarządu czy rady nadzorczej, nikt nie powołuje i nie odwołuje ze składu walnego zgromadzenia, nie znajdują w tym przypadku zastosowania takie pojęcia, jak mandat czy kadencja. Prawo do udziału w walnym zgromadzeniu, podobnie zresztą jak prawo do dywidendy czy prawo głosu, jest uprawnieniem ogólnym w tym sensie, że dotyczy ono wszystkich przyszłych, a więc także jeszcze niezwołanych walnych zgromadzeń. Uprawnienie to konkretyzuje się z chwilą złożenia w spółce akcji czy – w przypadku spółki publicznej – z posiadaniem statusu akcjonariusza na szesnaście dni przed datą walnego zgromadzenia (tj. w dniu rejestracji uczestnictwa w walnym zgromadzeniu)¹⁸.

¹⁸ Art. 406¹ § 1 i 2 k.s.h.

Prawo akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu jest prawem bezwzględny. W tej kwestii stanowisko doktryny¹⁹ i orzecznictwa²⁰ jest jednolite. Udział w walnym zgromadzeniu jest bowiem przesłanką realizacji pozostałych praw korporacyjnych: prawa głosu, prawa do informacji, prawa do wniesienia powództwa. Prawo do udziału w walnym zgromadzeniu przysługuje także akcjonariuszowi legitymującemu się akcją „niemą”. O ile jednak członka rady nadzorczej czy zarządu legitymizuje np. uchwała o powołaniu, o tyle do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu potrzebne jest – co do zasady – posiadanie statusu akcjonariusza oraz dokonanie we właściwym terminie czynności wymaganych przepisami ustawy w postaci złożenia akcji na okaziciela, zażądania imiennego zaświadczenia o prawie uczestnictwa w walnym zgromadzeniu w przypadku zdematerializowanych akcji na okaziciela czy istnienie w księdze akcyjnej na siedem dni przed terminem walnego zgromadzenia wpisu uprawnionego z akcji imiennych czy świadectw tymczasowych w formie dokumentu. W konsekwencji może się zdarzyć, że w dwóch walnych zgromadzeniach obradujących w odstępie kilku dni biorą udział zupełnie inne osoby.

Należy też mieć na uwadze zapis zawarty w art. 408 § 1 k.s.h. stanowiący, że jeżeli przepisy działu Kodeksu spółek handlowych o spółkach akcyjnych lub statutu nie stanowią inaczej, walne zgromadzenie jest ważne bez względu na liczbę reprezentowanych na nim akcji. Rada nadzorcza winna natomiast liczyć co najmniej trzech członków, a w spółkach publicznych – pięciu (art. 385 § 1 k.s.h.), chociaż sam zarząd może być jednoosobowy. Tym samym przy spełnieniu wszelkich przesłanek formalnych, jeżeli w walnym zgromadzeniu uczestniczy jeden uprawniony, to on jeden jedyny decyduje o treści uchwał walnego zgromadzenia spółki, która może liczyć wiele tysięcy akcjonariuszy. Odmienne bowiem traktują przepisy Kodeksu spółek handlowych tzw. jednoosobową spółkę akcyjną, a więc spółkę, w której wszystkie akcje należą do jednego akcjonariusza. W myśl przepisu art. 303 § 1 k.s.h., w spółce jednoosobowej jedyny akcjonariusz wykonuje wszystkie uprawnienia walnego zgromadzenia zgodnie z przepisami niniejszego działu, a przepisy o walnym zgromadzeniu stosuje się odpowiednio. Tym samym czynności jedynego akcjonariusza są czynnościami walnego zgromadzenia, a więc przybierają formę uchwały walnego zgromadzenia, nie są zaś oświadczeniami woli osoby fizycznej lub prawnej będącej jedynym akcjonariuszem.

¹⁹ Zob. K. Bandarzewski, *op. cit.*, s. 13–23; I. Weiss, *Prawa wspólników spółki z o.o. i akcjonariuszy spółki akcyjnej*, Prawo Spółek 1997, nr 10; A. Szumański (w:) W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, Bydgoszcz–Kraków 2004, s. 663.

²⁰ „Aktionariusz spełniający warunki formalne uczestnictwa w walnym zgromadzeniu, określone w art. 406 k.s.h., nie może być pozbawiony tego uczestnictwa przez zarząd spółki ani też przez przewodniczącego walnego zgromadzenia” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2005 r., II CK 715/04, OSP 2006, nr 5, poz. 55).